

Över alla gränser?

Boken *Yli kaikkien rajojen?*¹ [Över alla gränser] handlar om Miss universum 1952, Armi Kuusela, och OS i Helsingfors samma år. Boken baserar sig på författarens doktorsavhandling² i kvinnovetenskap vid Helsingfors Universitet från år 2010 med nästintill samma titel *Ylirajallisia suhteita. Helsingin olympialaiset, Armi Kuusela ja ylikansallinen historia* [Gränsöverskridande relationer, de olympiska spelen i Helsingfors och transnationell historia]. Boken är rikligt illustrerad och har sluthänvisningar vilket tyder på att den är tänkt för en bredare läsekrets än den strikt vetenskapliga publiken.

Min första tanke var att Armi Kuuselas misstitel och OS i Helsingfors inte har så mycket gemensamt annat än att båda ägde rum i 1950-talets Finland och var av stor betydelse för tiden som karaktäriserades av återuppbyggnad

efter kriget. I Maija Urponens undersökning vävs dessa företeelser likväl samman dels som en orsak till nationell stolthet, dels som ett uttryck för en gränsöverskridande kärlek. Den gränsöverskridande kärleken handlar både om Armi Kuuselas äktenskap med filippinaren Gil Hilario och finländska kvinnors kärlekshistorier med utländska män i samband med de olympiska spelen i Helsingfors. Kuuselas kärlekshistoria med en utländsk man såväl fördömdes som beundrades, medan övriga kvinnornas möte med utländska män i samband med OS kritiserades. Dessa kvinnor uppfattades som odugliga samhällsmedborgare och i vissa fall till och med som fosterlandsförrädare. Boken handlar således inte om de olympiska spelen, eller om Miss universum i sig utan den symboliska betydelse spelen samt Armi Kuusela och hennes utländske man hade för synen på nationen. I båda fallen handlar det om finländska kvinnors möte med utländska män och den oro samt behov av kontroll som denna ängslan föranledde. Urponen har tolkat tidningsmaterial och material från folkrörelser med fokus på finskhet, kön, sexualitet och ”ras”. Urponens förhoppning är att hennes undersökning ska ge nytt ljus

1 Urponen, Maija 2010. *Yli kaikkien rajojen? Helsingin Olympialaiset ja Armi Kuusela kansainvälisyyden kynnyksellä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 328 s.

2 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6449-4>

åt finskhetens historia men också ge en förståelse för dagens diskussioner kring invandring. På så vis är Urponens undersökning synnerligen aktuell.

Utgångspunkten för undersökningen är i mitt tycke fascinerande. Hennes källmaterial gällande de olympiska spelen består av material från en upplysningskampanj som gick ut på att varna unga kvinnor, som sökte sig från landsbygden till Helsingfors under OS, om de faror som de kunde möta i stadsmiljön. I pamfletter med titlar såsom "Landsbygden kvinnor vid porten av huvudstaden" varnades kvinnorna för storstadens lockelser. Det uppfattades som viktigt att de utlänningar som besökte Finland under OS skulle få en positiv bild av landet och här ansåg man att kvinnornas beteende var avgörande. Fenomenet omtalades också i media, något som Urponen tagit del av. Urponen har studerat Armi Kuusela som offentlig person med utgångspunkt i mediamaterial men också utgående från litteratur om Kuusela och filmer med Kuusela. Materialet har hon analyserat med utgångspunkt i tre begrepp, diskursivitet, kontextualitet och intertextualitet. Andra begrepp som är centrala i boken är transnationalitet, performativitet och postkolonialitet. Begreppen presenteras på ett ändamålsenligt och relativt lättillgängligt sätt. Bland annat presenteras begreppet identitet som något som konstrueras performativt, genom upprepade handlingar, medan kön ses som en analytisk kategori i Joan Scotts anda.

Urponen tankar om mångkulturalitet, nationalitet, kön och sexualitet är intressanta. I samband med de olympiska spelen ville man placera Finland på världskartan som ett modernt och internationellt land, men samtidigt som ett vitt land. Genom att speglas mot sydländska länder kunde finländarna framstå som en del av den västerländska civilisationen och den nordiska, vita "rasen". Armi Kuusela kan tolkas som en symbol för en bättre framtid samtidigt som hon sågs som jungfrulig och en symbol för det nat-

urliga och finländska. I relation till det filippinska samhället framstod hon som vit. Att Kuuselas äktenskap med en utländsk man accepterades berodde enligt Urponen på hans moderna och internationella livsstil men också på hans överklasstatus. Kuuselas värde tolkar Urponen som ett tveeggat svärd eftersom hennes nationella värde byggde på transnationalitet.

Det mest fångslande i undersökningen enligt mitt tycke är relationen mellan kvinnlig sexualitet och nationalitet. Genom att ha kön som analytiskt ingång kan, enligt Urponen, maktstrukturer inom en nation studeras. Hon ser på nation och nationalism som en förlängning på familj där familjen ses som sinnebilden för en enhetlig nation. Den kvinnliga sexualiteten uppfattades i sammanhanget som central eftersom kvinnans uppgift var att föda och uppfostra nya medborgare. Därför skulle också hennes sexualitet kontrolleras. Här drar Urponen en parallell till de kvinnor som tjusades av tyskarna under fortsättningskriget och menar att historierna om detta fenomen var ett sätt att berättiga kontrollen av kvinnlig sexualitet. Kvinnan som moder med hemmet som bas innebar ett nytt kvinnligt ideal eftersom samhällsförändringarna lett till framväxten av kärnfamiljen. I denna kärnfamilj framstod modern som väldigt central och fick därför också en fosterländsk och nationell betydelse. Äktenskapet sågs som individens plikt och ärlbarheten något som låg på kvinnornas axlar.

Trots att, eller kanske på grund av att boken handlar om Armi Kuusela och OS i Helsingfors, är min största behållning av boken synen på kvinnlig ärlbarhet i relation till nationella värden. Det intressanta med Armi Kuusela är att trots att utländska män sågs som ett hot mot en nationell moral och ordning var det just en utländsk man som hon föll för. Hon gick och tilläts gå över alla gränser.

Lena Marander-Eklund